

ዓለም አቀፍ
የባህሪ ቴራፒስት

የሰልጠና
እና የፈተና
ደዘት

የተብራራ

የአለም አቀፍ ባህሪ ጎንገተና ድርጅት 2021 v100

International Behavior
Analysis Organization

Ethics, Education, Confidence

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

የሚከተሉት ገዳቶች በአለም አቀፍ የባህሪ ትንተና ድርጅት (ዓ.ባ.ቴ.ድ) የተረጋገጠ የአለም አቀፍ የባህሪ ቴራፒስት (ዓ.ባ.ቴ) ለመሆን የሚያስፈልጉትን የስልጠና ርዕሶች ይዘረዝራሉ።

የዓ.ባ.ቴ የሥልጠና ይዘት በተለያዩ መንገዶች እና እንዲሁም ከአንድ ወይንም ከብዙ አቅራቢዎች ማግኘት ይቻላል። ይህ የሥልጠና ይዘት እንዳገኛችሁ ሊያረጋግጥላችሁ የሚችሉ ሰነዶች ሥልጠና ያጠናቀቃችሁበት የምስክር ወረቀት፣ ትራንስክሪፕት፣ ወይም ርዕሱን፣ የሥልጠና ጊዜውን፣ እና ቀኑን የሚያሳዩ ሌሎች ቅጾች ሊያካትቱ ያስፈልጋቸዋል። ሁሉም ሰነዶች በዓ.ባ.ቴ.ድ መለያዎ ይቀመጣሉ።

ሁሉንም ተፈላጊ ርዕሶችን የሚያቀርቡ የዓ.ባ.ቴ የሥልጠና ይዘት አቅራቢዎችን የያዘ ዝርዝር በ www.theibao.com. እንድታገኙ ይደረጋል። የዓ.ባ.ቴ አጩው ሁሉንም ርዕሶቹን ማግኘቱን ለማረጋገጥ የስልጠና ይዘቱን እንደ አስፈላጊነቱ ከብዙ ምንጮች ማግኘት ይቻላል።

በአጭሩ የቀረበው የዓ.ባ.ቴ የሥልጠና ይዘት እትም በዓ.ባ.ቴ.ድ ድህረ ገጽ ይገኛል።

የባለሙያ አማካሪ ቦርድ ኮሚቴ

- Chandni Kumar, MS, BCBA, IBA – Thailand
- Daria Brazhenkova, MA, BCBA, IBA – Russia
- Dianna Yip, MS, BCBA, IBA-China
- Doan Nguyen, MS, BCBA, IBA – Vietnam
- Henriette Brandtberg, MSc Psych, IBA – Denmark
- Jessica Kelly, M.S., BCBA, IBA – Switzerland
- Megan Miller, Ph.D., BCBA-D, IBA – United States
- Ohud A. Alhaqbani, M.Ed., BCBA, IBA – Saudi Arabia
- Orsolya Ujhelyi-Illes, MS, BCBA, IBA – Hungary
- Rachel Arnold, M.Ed – South Korea
- Ross Leighner, MA, IBA - Australia
- Tangchen Li, MA, BCBA, IBA – United States/China

- Vera Bernard-Opitz, Ph.D., Clinical Psych, Psych. Psychoth., BCBA-D, IBA – Germany
- Michael M. Mueller, Ph.D., BCBA-D, IBA - United States

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 1

ጉዳት

- 1.1 የኦቲዝም ስፔክትረም ዲስኦርደር ባህሪያት (Characteristics of Autism Spectrum Disorder)
  - ትርጉም
  - ቋንቋ እና ግንኙነት
  - ማህበራዊ
  - ባህሪ የኒውሮዳይቨርስቲ ጉዳዮች

- 1.2 የተለመዱ የባህሪያት መገለጫዎች (Common Presentation of Characteristics)
  - የቋንቋ እና የመግባቢያ አይነቶች
  - የማህበራዊ መዘግየቶች እና ጉድለቶች አይነቶች
  - የባህሪ-ነክ መገለጫ አይነቶች

- 1.3 የአዕምሯዊ ጉዳዮች (Intellectual Disabilities)
  - አዕምሯዊ ጉዳዮች ስለመኖራቸውን እንዴት እንደሚወሰን
  - የብልህነት አመዳደብ
    - መለስተኛ
    - መካከለኛ
    - ከባድ
    - ጥልቅ

- 1.4 ዳውን ሲንድሮም (Down Syndrome)
  - ትርጉም
  - አካላዊ ባህሪያት
  - የተለመዱ መገለጫዎች
  - የተለመዱ የመገለጫ አይነቶች

- 1.5 የትኩረት ጉድለት እና መቅበጥበጥ ዲስኦርደር (Attention Deficit/Hyperactivity Disorder)
  - ትርጉም
  - ንዑስ ዓይነቶች
  - የተለመዱ መገለጫ

የዲ.ቲ.ቲ የሰልጠና ይዘት

ክፍል 2

የባህሪ መሠረታዊ ድንገት

- 2.1 ባህሪን መጨመር (Increasing Behavior)
  - ማነቃቂያዎችን የመጨመር እና የማስወገድ ውጤቶች አሠራሩ
  - የትግበራ ምሳሌዎች

- 2.2 ባህሪን ማስቀነስ (Decreasing Behavior)
  - ማነቃቂያዎችን የመጨመር እና የማስወገድ ውጤቶች አሠራሩ
  - የትግበራ ምሳሌዎች

- 2.3 ማጥፋት (ንድፈ ሃሳብ) (Extinction (Theoretical))
  - ምንድን ነው?
  - አሠራሩ

- 2.4 እሴት ጨማሪ ሥራዎች (Establishing Operations)
  - ምን ምን ናቸው?
  - አሠራሩ
  - የትግበራ ምሳሌዎች

- 2.5 የማነቃቂያ ልዩታ (Discriminative Stimulus)
  - ምን ምን ናቸው?
  - አሠራሩ
  - የትግበራ ምሳሌዎች

2.6 የማጠናከሪያ መርሃ ግብር (Schedules of Reinforcement)

ተከታታይነት (Continuous)

ምንድን ነው?

እንዴት እናቀናጀው?

በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ

ቋሚ ጥምርታ (Fixed ratio)

ምንድን ነው?

እንዴት እናቀናጀው?

በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ

ቋሚ ክፍተት (Fixed interval)

ምንድን ነው?

እንዴት እናቀናጀው?

በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ

ተለዋዋጭ ጥምርታ (Variable ratio)

ምንድን ነው?

እንዴት እናቀናጀው?

በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ

ተለዋዋጭ ክፍተት (Variable interval)

ምንድን ነው?

እንዴት እናቀናጀው?

በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ

2.7 ሁኔታዊ ማጠናከሪያዎች/ሽልማቶች (Conditioned Reinforcers/Tokens)

ትርጉም

ማጣመር

“ሁኔታዊ” የሆነ እና ያልሆነ

እነዚህ ምንድን ናቸው?

እንዴት ጥቅም ላይ እንደሚውሉ

አይነቶች እና የተለመዱ ዝግጅቶች

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 3

መረጃ አሰባሰብ

- 3.1 ዝግጅታዊ እንቅስቃሴዎች (Preparatory activities)
  - ከባህሪያዊ ትርጉም በመነሳት
  - የትክክለኛ ትርጉሞች አስፈላጊነት
  - የትክክለኛ ልኬት አስፈላጊነት
  - መረጃ ለመሰብሰብ የሚያስፈልገን
  - የመረጃ አሰባሰብ (ልኬት) ከሁኔታው ጋር ማዛመድ
  - መደበኛ የሆኑ የመረጃ ሉኮች
  - የመረጃ ሉኮችን መፍጠር

- 3.2 ድግግሞሽ (Frequency)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደለም
  - እንዴት እንመዝግብ?

- 3.3 የጊዜ ርዝመት (Duration)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደለም
  - እንዴት እንመዝግብ?

- 3.4 ዘገምታ (Latency)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደለም
  - እንዴት እንመዝግብ?

- 3.5 ከፊል ክፍተት (Partial interval)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደለም
  - እንዴት እንመዝግብ?

የዲ.ቲ.ቲ የሥልጠና ይዘት

ክፍል 3

የመረጃ አሰባሰብ (የቀጠለ)

- 3.6 መላው ክፍተት (Whole Interval)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደሉም እንዴት እንመዘግብ?

- 3.7 ቋሚ ምርቶች (Permanent Products)
  - ምንድን ነው?
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ ነው
  - ይህ ለየትኞቹ ባህሪያት ተስማሚ አይደሉም እንዴት እንመዘግብ?

- 3.8 ግራፊንግ (Graphing)
  - በዲ.ቲ.ቲ ውስጥ የተለመዱ የግራፍ ዓይነቶች የግራፍ ክፍሎች
  - ደረጃ፣ ልዩነት፣ አዝማሚያ
  - ግራፍ በመጠቀም መሰረታዊ የውሳኔ አሰጣጥ የእይታ ትንተና አስፈላጊነት

ክፍል 4

በግምገማ ሂደቶች ውስጥ እገዛ

- 4.1 የምርጫ ግምገማዎች (Preference Assessments)
  - ምን ምን ናቸው?
  - ውጤቶቹ ለምን ይጠቅማሉ? ይህንን የለመጠቀም ያለው ጥቅም
  - የMSWO ምርጫ ግምገማ (MSWO Preference Assessment)
    - ምን ማለት ነው?
    - የመረጃ ሉኮች ምሳሌዎች
    - እንዴት ማዘጋጀት እና መምራት እንደሚቻል

የተጣመረ/አስገዳጅ ምርጫ የምርጫ ግምገማ (Paired/Forced Choice Preference Assessment)
ምን ማለት ነው?
የመረጃ ሉኮች ምሳሌዎች
እንዴት ማዘጋጀት እና መምራት እንደሚቻል

4.2 ተግባራዊ የባህሪ ግምገማ (Functional Behavioral Assessment)

ምን ማለት ነው?
ግቦቹ ምንድን ናቸው?
ተያያዥነት ከመንስኤ ሲወዳደር (Correlation versus causation)
ቀጥተኛ ያልሆኑ እርምጃዎች (Indirect measures)
የቃለ መጠይቅ
የደረጃ አሰጣጥ ልኬት
እስካተርፕሎትስ
ቀጥተኛ መለኪያዎች (Direct measures)
ትረካ መመዘን
የABC መረጃ አሰባሰብ
የተግባር ትንተና የተለመዱ ሁኔታዎች (Common conditions of functional analysis)
ትኩረት
ማምለጥ
የሚዳሰሱ ነገሮችን ማግኘት መቻል
ራስ ስር
የመቆጣጠሪያ ሁኔታዎች
በተግባራዊ ትንተና ውስጥ የዲ.ቲ.ቲ ሚና

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 4

በግምገማ ሂደቶች ውስጥ እገዛ (የቀጠለ)

4.3 የቋንቋ እና ተግባራዊ ክህሎት ግምገማዎች (Language and Functional Skills Assessments)

የፕሮግራም ልማት አስፈላጊነት

እንደ ሂደት መከታተያ መሳሪያዎች በመሆን አስፈላጊነቱ

ታዋቂ ግምገማዎች ከሆኑት፡-

የመሠረታዊ ቋንቋ እና የመማር ክህሎቶች ግምገማ (ABLIS)

አጠቃላይ እይታ እና ግምገማው ምን እንደሚያካትት

እንዴት ማካሄድ እንደሚቻል

ግሪዶች

ቃላዊ ባህሪ ምዕራፎች እና ምደባ ፕሮግራም (VB-MAPP)

አጠቃላይ እይታ እና ግምገማው ምን እንደሚያካትት

እንዴት ማካሄድ እንደሚቻል

ውጤቶች

የተግባራዊ የኑሮ ክህሎት ግምገማ (AFLS)

አጠቃላይ እይታ እና ግምገማው ምን እንደሚያካትት

እንዴት ማካሄድ እንደሚቻል

ግሪዶችን

ክፍል 5

የማስተማር ክህሎት

5.1 የዓ.ባ.ተ ፕሮቶኮሎች እና እቅዶች (ABA Protocols and Plans)

ምን ምን ናቸው?

የወጥነት አስፈላጊነት

የጋራ/ወሳኝ ገጽታዎች

5.2 የልዩ ሙከራዎች ቴራፒ (Discrete Trials Therapy)

ምን ማለት ነው?

ክፍሎቹ

እንዴት እናቀናጀው?

የዲ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 5

የማስተማር ክህሎቶች (የቀጠለ)

5.3 የሚኖሩበትን ሁኔታ በማስመሰል ማስተማር (Natural Environment Teaching)

ምን ማለት ነው?

ክፍሎቹ

እንዴት እናቀናጀው?

5.4 የተግባቦት (ቃላዊ) ባህሪ (Verbal Behavior)

ቀደምት ታሪክ እና ቢ.ኤፍ ስኪነር

የተግባራዊ ቋንቋ ንድፈ ሐሳብ

አስተጋቢ (Echoic)

ምን ማለት ነው?

እንዴት እናስተምር?

ጠቋሚ (Tact)

ምን ማለት ነው?

እንዴት እናስተምር?

ጥያቄ (Mand)

ምን ማለት ነው?

እንዴት እናስተምር?

ቃል ለቃል (Intraverbal)

ምን ማለት ነው?

እንዴት እናስተምር?

5.5 የተግባር ትንተናዎች (Task Analyses)

ምን ማለት ነው?

አስፈላጊነቱ

5.6 የምርጫ እና ልየታ ትምህርት (Choice and Discrimination Learning)

ነገሮችን ለስኬት ማዘጋጀት

ማጠናከሪያ ጠቋሚ ማነቃቂያ

ቀላል

ሁኔታዊ

አካላዊ ዝግጅት

በመስክ ላይ ያሉት ብዛት

የዲ.ቲ.ቲ የሥልጠና ይዘት

ክፍል 5

የማስተማር ክህሎቶች (የቀጠለ)

5.7 የፍንጭ አሰጣጥ ስልቶች (Prompting Strategies)
ሙከራ እና ስህተት እና ስህተት-አልባ ልዩነቶች
የተለመዱ የሙከራ እና የስህተት ፍንጮች
የተለመዱ ስህተት-አልባ ዝግጅቶች

5.8 የምላሽ አንድነት (Generalization)
ምን ማለት ነው?
አስፈላጊነቱ
ስናስተምር እንዴት እንዘጋጅ?
እንዴት እንገምግም?

5.9 የክህሎት ዘላቂነት (Maintenance)
ምን ማለት ነው?
አስፈላጊነቱ
ስናስተምር እንዴት እንዘጋጅ?
እንዴት እንገምግም?

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 6

አስቸጋሪ ባህሪያት

- 6.1 የባህሪ ምክንያቶች (Functions of Behavior)
  - ምን ምን ናቸው?
  - ተግባርን ከጣልቃ ገብነት ጋር የማዛመድ አስፈላጊነት
  - ሕክምናን ከተግባር ጋር የተዛመዱበት ምሳሌዎች
  - ሕክምናን ከተግባር ጋር ያለማዛመድ ምሳሌዎች

- 6.2 ቅድመ ማጠናከሪያዎች (Antecedent Modifications)
  - ይህ ምን ማለት ነው?
  - ባህሪን እንዴት ይቀይራሉ?
  - የተለመዱ ቅድመ ማጠናከሪያዎች
  - ኤን.ሲ.አር (NCR)
    - ምን ማለት ነው? ደግሞስ እንዴት እናዘጋጅው?
  - የባህሪ እንድርድሪት (Behavioral momentum)
    - ምን ማለት ነው? ደግሞስ እንዴት እናዘጋጅው?
  - ምርጫ (Choice)

- 6.3 ለይቶ ማጠናከር (Differential Reinforcement)
  - ይህ ምን ማለት ነው?
  - የተለመዱ ዝግጅቶች
  - DRO
    - ምን ማለት ነው? ደግሞስ እንዴት እናዘጋጅው?
  - DRI
    - ምን ማለት ነው? ደግሞስ እንዴት እናዘጋጅው?
  - DRA
    - ምን ማለት ነው? ደግሞስ እንዴት እናዘጋጅው?

የዓ.ባ.ቴ የስልጠና ይዘት

ክፍል 6

አስቸጋሪ ባህሪያት

- 6.4 ተግባራዊ የተግባቦት ስልጠና (Functional Communication Training)
  - ይህ ምን ማለት ነው?
  - የተለመዱ ዝግጅቶች

- 6.5 ማስቀረት (በተግባር)/Extinction (In practice)
  - በተግባር ላይ በመመስረት ይህ በተግባር ምን ይመስላል
  - በባህሪ ላይ የሚኖረው ተጽዕኖ
  - ድንገታዊ የባህሪ ጭማሪ መቀነስ
  - ለድንገታዊ ባህሪ ነክ ጭማሪ ማቀድ
  - አይነቶች
  - በስነምግባር መጠቀም እና የደንበኛ ሙብቶችን ግምት ውስጥ ማስገባት

ክፍል 7

ሙያዊነት

- 7.1 የስነምግባር መመሪያዎች (Ethical Guidelines)
  - መመሪያዎችን የማወቅ ሃላፊነት
  - በሥነ ምግባር የመለማመድ ኃላፊነት
  - የስነምግባር አጣብቂኝ የመፍታት ኃላፊነት
  - እራስዎን በተሳሳተ መንገድ ላለማቅረብ መጠበቅ
  - የችግር አፈታት ሞዴልን ተረድታችሁ ተጠቀሙት

- 7.2 የዓ.ባ.ቴ ሚና (Role of the IBT)
  - የልምምድ ድንበሮች
  - ብቃት

የዲ.ቲ.ቲ የሥነ-ምግባር ደንብ

ክፍል 7

ሙያዊነት (የቀጠለ)

- 7.3 ሚስጥራዊነት/ግላዊነት (Confidentiality/Privacy)
  - የዲ.ቲ.ቲ ሚናዎች
    - ዲ.ቲ.ቲዎች ለሌሎች ባለሙያዎች ማስተላለፍ ያለባቸው መልዕክት
    - ዲ.ቲ.ቲዎች ከሌሎች ባለሙያዎች ጋር እንዴት መግባባት እንዳለባቸው ግላዊነት
    - የተለመዱ ሁኔታዎችን መቋቋም
    - የዲ.ቲ.ቲ ለተንከባካቢዎች ማስተላለፍ ያለበት መልዕክት የዲ.ቲ.ቲ ለተንከባካቢዎች መልዕክት እንዴት ማስተላለፍ እንዳለበት

- 7.4 የዲ.ቲ.ቲ በሌሎች ዘንድ እንዴት እንደሚታዩ
  - ሰዓት አክባሪነት
  - ሙያዊ ድንበሮች
  - የሙያ መስኩን መወከል

- 7.5 የተቆጣጣሪ እና የእጩ ግንኙነቶች
  - ሚናዎችን መረዳት
  - ተግባቦት

- 7.6 በደንበኞች ላይ ሪፖርት ማቅረብ (Reporting About Clients)
  - ቸልተኝነት/ጥቃት
  - የባህሪ ለውጦች የሕክምና
  - ጉዳዮች

- 7.7 የደንበኛ/ቤተሰብ ግንኙነቶች (Client/Family Relations)
  - ልዩነቶችን አክብሩ
  - የባህሪ ግንዛቤ/ዝንባሌ የኒውሮኢኒርሲቲ ግምቶች